



ЕЛЕКТРОННО ИЗДАНИЕ

БЮЛЕТИН

СЪДЕБНА ПРАКТИКА ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА

Брой 10, август 2011 г.

Съдържание

В настоящия десети **бюлетин „Съдебна практика по правата на човека“** ще намерите кратко резюме на решенията, постановени през юни 2011 г. от Европейския съд по правата на човека („ЕСПЧ“) по дела срещу България и подбрани решения на ЕСПЧ по дела срещу други държави. Бюлетинът излиза в електронен вариант дванадесет последователни месеца и се разпространява безплатно.

Подбрани и представени са решения в следните области:

- право на живот;
- забрана за изтезание и нечовешко и унижително отнасяне или наказание;
- право на свобода и сигурност;
- право на справедлив съдебен процес, разумен срок и презумпция за невинност;
- право на зачитане на личния и семейния живот;
- свобода на изразяване, на съвестта и религията, на събранията и на сдружаване;
- забрана за дискриминация;
- право на собственост
- свобода на придвижване и други права.

Амбицията на фондация „Български адвокати за правата на човека“ е този бюлетин да достига до максимално широк кръг представители на юридическата професия и да ги подпомага в работата им по прилагане на европейските правозащитни стандарти в България.

1. ПРАВО НА ЖИВОТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

ЕСПЧ отхвърля оплакванията на жалбоподателката за процедурно нарушение на чл. 2 от Конвенцията, тъй като намира проведеното разследване на смъртта на сина ѝ за ефективно според критериите, установени в практиката на Съда.

Решение на Съда по делото [Mecheva v. Bulgaria \(no. 323/04\)](#)

Фактите: Синът на жалбоподателката – г-н Тодоров, починал през 1998 г. по време на рутинна полицейска проверка за алкохол близо до дома си. Според присъствалите полицаи г-н Тодоров принадлежал малко преди да даде алкохолна проба и лекарите, които пристигнали на място, не могли да го свестят. В деня на случая било образувано производство за склоняване към самоубийство. Била извършена аутопсия, която установила алкохолно натравяне като причина за смъртта, а намерените охлузвания и хематом били обяснени с падането на мъжа, който загубил равновесие. Последващата експертиза в хода на разследването за причина за смъртта посочила настъпил инфаркт. Били разпитвани и няколко свидетели. След препращания на делото на различни прокуратури, през 2000 г. производството било прекратено, поради приемане на инфаркта за причина за смъртта на сина на г-жа Мечева. Според нея проведеното разследване не е било ефективно, защото е било бавно, с допуснати пропуски на разследващите органи при събиране на доказателствения материал и наличие на противоречия в експертизите относно причината за смъртта на сина ѝ.

Решението: ЕСПЧ намира жалбата за допустима, но неоснователна. Той напомня,

че задължението на държавата във връзка с правото на живот, гарантирано от чл. 2 на Конвенцията, не е задължение за резултат, а за средства и в този смисъл ефективността на разследването на смърт, настъпила при съмнителни обстоятелства, изисква съответните органи да предприемат основателни и адекватни мерки за събиране на доказателствата по случая, което включва провеждане на разпит на свидетели, назначаване на експертизи, а при необходимост и на аутопсия с подробен доклад за нараняванията и обективен анализ на причините за настъпилата смърт. Такова разследване също следва да отговаря на изискванията за бързина, публичност и независимост на органите. Съдът счита, че властите са приложили необходимите мерки за установяване на обстоятелствата около смъртта на г-н Тодоров, действали са своевременно още при настъпването на смъртта, събрали са достатъчно доказателства за точната причина на смъртта, а жалбоподателката е имала възможност да участва в разследването. Поради това Съдът заключава, че властите са провели ефективно разследване по смисъла на установената практика, следователно не е налице нарушение на позитивното задължение на държавата по чл. 2 на Конвенцията.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Застрашаването на живота на репортер от изстрели от полицията по време, когато той е отразявал полицейска акция с разрешението на самата полиция, е в нарушение на правото на живот по чл. 2.

Решение на Съда по делото [Trévalec v. Belgium \(no. 30812/07\)](#)

ЕСПЧ отчита факта, че полицаите са действали при арест на въоръжен заподозрян, през нощта и в регион, който не са познавали. Те също така са изстреляли куршумите с цел самозащита при подозрение, че мъжът, който са видели (по погрешка са взели репортерът за заподозрения), носи оръжие. Същевременно обаче Съдът обръща внимание и на мерките за сигурност, взети от страна на полицията по отношение на репортера, като отбелязва, че съществуват пропуски по отношение на осигуряването на тази сигурност, най-вече по осигуряването на информация – например част от полицаите не са знаели и не са били уведомени за присъствието на репортера на сцената. Поради това Съдът намира нарушение на материалния аспект на правото на живот по чл. 2, тъй като животът на жалбоподателя е бил застрашен от инцидента и е получил опасни наранявания. Същевременно Съдът не намира нарушение на процесуалния аспект на същия член, като постановява, че властите са направили достатъчно и навременни усилия за разследването на инцидента.

Неправдоподобното официално обяснение за смъртта на 20-годишен мъж в затвора и липсата на ефикасно разследване в продължение на повече от седем години на причините за

смъртта му е основание за констатация на нарушение на материално-правния и процесуално-правния аспект на чл. 2 (право на живот).

Решение на Съда по делото [Predicã v. Romania \(no.42344/07\)](#)

В нарушение на чл. 2 от Конвенцията полската правна система като цяло не е дала своевременен и адекватен отговор на едно защитимо оплакване относно смъртта на съпруга на жалбоподателката вследствие на небрежност. Жалбоподателката не е можела да установи нито в образуваното наказателно производство, нито във възможното гражданско производство чия е отговорността за падането на дървото, довело до смъртта на съпруга ѝ, и да получи адекватно обезщетение.

Решение на Съда по делото [Ciechońska v. Poland \(no. 19776/04\)](#)

2. ЗАБРАНА ЗА ИЗТЕЗАНИЕ И НЕЧОВЕШКО И УНИЗИТЕЛНО ОТНАСЯНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Формалистичната и неекспедитивна процедура във връзка с предоставянето на закрила на чужденци в Гърция и условията на задържане в центровете за задържане на чужденци представляват нечовешко и уничително третиране.

Решение на Съда по делото [R.U. v. Greece \(no. 2237/08\)](#)

ЕСПЧ намира, че условията на задържане в центровете за задържане на чужденци в Суфли и Петру Рали, Гърция представляват нечовешко третиране в нарушение на чл. 3 от Конвенцията (жалбоподателят е държан в мръсна стая с още 50 човека, без възможност за взимане на душ и физическа активност, без контакт с външния свят). Съдът също намира и нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 3, тъй като липсват правни средства в страната за разглеждане на оплаквания от условията на задържане в тези центрове – съдилищата нямат компетентност да разглеждат въпроси за условията на задържане в тях, а единствената възможност за оплакване пред началника на полицията не е ефективно средство, тъй като той не може да се счита за независим и безпристрастен орган да разглежда такива въпроси.

Съдът намира още едно нарушение на чл. 3 и чл. 13 във вр. с чл. 3 по отношение на процедурата по предоставяне на чужденци на закрила в Гърция и риска жалбоподателят, за който има убедителни твърдения и доказателства, че е бил подложен на нечовешко третиране в затвор в Турция, да бъде депортиран там, без да има достатъчна преценка на молбата му за

предоставяне на закрила. Съдът критикува процедурата в Гърция по преценка на такива молби, като посочва, че съдилищата дават формални мотиви и молбите не се гледат експедитивно, а молбите за спиране на заповедите за експулсиране нямат суспензивен ефект.

Депортирането на двама сомалийци обратно в Сомалия би представлявало нечовешко и уничително третиране без значение какви са основанията за депортирането им и какви са причините за напускането им на Сомалия.

Решение на Съда по делото [Sufi and Elmi v. The United Kingdom \(nos. 8319/07 ; 11449/07\)](#)

ЕСПЧ намира, че нивото на насилие в столицата Могадишу е толкова високо, че представлява реална опасност за третиране в нарушение на чл. 3 на всеки, живеещ в града. По отношение възможността за преместване в друг град Съдът приема, че при липса на близки роднини никой завърнал се в Сомалия не може да разчита да се установи на безопасно място. Самото пътуване от летището в столицата до друго населено място би било опасно за всеки, който не е живял от години в Сомалия. При липса на близки роднини в Сомалия или невъзможност за безопасно пътуване до тях най-вероятно депортираните биха се оказали в бежански лагер, където материалните условия са далеч под стандарта на чл. 3, а живеещите там са изложени на насилие и експлоатация.

Пълната изолация на лишен от свобода от останалите затворници е

допустимо само в изключителни случаи и като временна мярка.

Решение на Съда по делото [Csüillög, v. Hungary](#) (no.30042/08)

В конкретния случай жалбоподателят е бил почти напълно лишен от човешки контакт в продължение на близо две години. Изолацията, в съчетание с

лошите материални условия в килията и строгите мерки спрямо жалбоподателя (бил е окован с белезници при всяко извеждане от килията, бил е претърсван ежедневно и е бил лишен от елементарни битови предмети), са довели до заключение за нарушение от страна на Унгария на забраната за нечовешко и унижително отношение.

3. ПРАВО НА СВОБОДА И СИГУРНОСТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Превантивното полицейско задържане на жалбоподателя в продължение на 45 минути е в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията. Единствената причина за задържането на жалбоподателя, който е председател на правозащитна НПО, е била включването на името му в база данни с лица, които властите считат за „потенциални екстремисти“.

Решение на Съда по делото [Shimovolos v. Russia \(No. 30194/09\)](#)

Фактите: Жалбоподателят е председател на Съюза по правата на човека в Нижни Новгород. Името му било регистрирано от Вътрешния департамент по транспорта в база данни, съдържаща информация за лица, които властите считат за „потенциални екстремисти“, като например скинхедс и правозащитници активисти. Вътрешния департамент бил автоматично уведомяван винаги когато някой от този списък закупи билет за влак или самолет. Така когато на 27.05.2007 г. жалбоподателят пътувал с влак за гр. Самара по повод среща на високо равнище между ЕС и Русия и организирания протестен митинг там, полицаи на три пъти проверявали документите му и го разпитвали за причината за пътуването му. При пристигането му в Самара жалбоподателят бил проверен отново и заплашен, че ако не придружи полицаите доброволно до участъка ще бъде отведен принудително. Г-н Shimovolos бил задържан от 12,15 ч. до 13 ч. в участъка и бил разпитан за целта на пътуването си и за това кого познава в Самара. В полицейския

доклад по случая било отбелязано, че жалбоподателят е бил спрян и отведен в участъка по сигнал, че имал намерение да вземе участие в опозиционен протест и може би пренася екстремистка литература. Посочвало се, че целта на задържането била да се предотврати извършването на административно нарушение или престъпление. По време на разпита г-н Shimovolos отрекъл да участва в каквито и да било екстремистки актове, а било очевидно, че не пренася каквото и да било материали, тъй като не носел никакъв багаж.

По жалба на жалбоподателя прокуратурата постановила, че действията на полицията са били законни. Г-н Shimovolos се опитал без успех да заведе и гражданско дело заради задържането, разпита, включването на името му в базата данни за наблюдение и безпричинното проверяване на документите му.

Решението: ЕСПЧ приема, че макар и само за 45 минут, жалбоподателя е бил лишен от свобода и единствената причина за това е била, че като активист правозащитник името му било включено в база данни с лица, които властите наблюдават.

Съдът напомня, че чл. 5, § 1 (с) не допуска задържане като превантивна мярка на лица, които властите, с право или не, считат за опасни или възможни престъпници. В този смисъл, обяснението, че жалбоподателят би могъл да извърши „престъпление с екстремистки характер“ не е достатъчно приемливо за целите на Конвенцията. Единственото по-конкретно подозрение – че жалбоподателят пренася екстремистка литература – не е било подкрепено с доказателства. Съдът с притеснение отбелязва, че явно това подозрение се е базирало само на факта, че жалбоподателят е член на организация за защита на

човешките права. Съдът подчертава, че членството в такава организация не може да оправдае едно задържане, следователно г-н Shimovolos е бил лишен от свобода произволно, в нарушение на чл.5, § 1 от Конвенцията.

Задържането от швейцарските власти с цел екстрадиция на бивш руски енергиен министър не е незаконно.

Решение на Съда по делото [Adamov v. Switzerland \(no. 3052/06\)](#)

Фактите: Срещу г-н Adamov било открито през 2004 г. наказателно производство в САЩ за присвояване на средства, предоставени от САЩ на Русия по времето, когато той бил енергиен министър в Русия. През 2005 г. той получил виза за Швейцария, за да посети дъщеря си, която живеела там. Същевременно в Швейцария се водело наказателно производство срещу дъщерята на Adamov за пране на пари, получени от него. Чрез адвокатата на дъщеря си Adamov уведомял разследващите органи, че е готов да бъде разпитан като свидетел във връзка с делото, като посочил датите, през които и без това ще бъде на посещение на дъщеря си и по бизнес в Швейцария.

Междувременно разследващият съдия се свързал с властите в САЩ с цел да поиска повече информация по делото. В отговор правосъдното министерство на САЩ направило искане за арест на Adamov въз основа на двустранен договор за екстрадиция между САЩ и Швейцария. В деня на разпита съдията уведомял Adamov за задържането му с цел екстрадиция в САЩ и той бил отведен в затвора. Оттам Adamov изпратил писмо, което било публикувано в руски вестник, в което той посочвал, че причината да посети Швейцария били бизнес проекти. Междувременно руските власти също направили искане за екстрадиция.

При обжалването на задържането първоинстанционният съд го отменил с аргумента, че Adamov е посетил Швейцария, за да даде показания като свидетел, поради което е в противоречие с националното законодателство и

Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 1959 г. и по-специално забраната във връзка с имунитета на свидетели по наказателни дела. Съгласно тази разпоредба явяващ се пред съдебните власти на молещата страна свидетел не може да бъде преследван или задържан, или да бъде обект на каквото и да е друго ограничение на личната му свобода на територията на тази страна по отношение на действия или присъди, предшествващи излизането му от територията на замолената страна.

Това решение било отменено от горния съд, който приел, че Adamov е посетил Швейцария по лични и бизнес причини, а не поради даване на показания като свидетел, поради което клаузата за имунитета не следва да намира приложение. През декември 2005 г. Adamov бил екстрадиран в Русия, като властите приели, че следва да се даде приоритет на екстрадицията в Русия, тъй като той е руски гражданин и е обвинен в престъпления, извършени на нейна територия.

Решението: ЕСПЧ приема по подобие на националния съд, че г-н Adamov не може да се позовава на клаузата за имунитет на свидетели по наказателни дела, тъй като е пътувал в Швейцария не специално да даде показания, а причините за посещението му са били лични и свързани с бизнеса му, което дори той сам е посочил както пред властите, така и в писмото си в медиите. Освен това той не е бил призован да се яви пред швейцарските власти в държавата по местожителството му, както изискват националните и международните норми, за да може да се приеме, че клаузата за имунитета е била ангажирана. Призоваването е направено в дома на дъщерята на Adamov, когато той вече се е намирал в Швейцария. Освен това Adamov, който често е пътувал в чужбина и е имал достъп до адвокатска защита, е следвало да бъде наясно с рисковете при пътуванията си, особено като се има предвид наказателното производство срещу него, водено в САЩ. Когато се е съгласил да даде показания в Швейцария, той не се е позовал на защитата по тази клауза и приемайки да пътува до там, без да се

позовава на нея, се е отказал съзнателно от имунитета по нея. Поради това Съдът постановява, че не е налице нарушение на чл. 5 § 1 от Конвенцията.

Изпълнението на влязла в сила присъда лишаване от свобода спрямо психичноболни лица в психиатричното отделение на затвора е в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията, тъй като лишаването от свобода на психичноболни лица е законно по смисъла на Конвенцията само ако се изпълнява в болница, клиника или друга подходяща институция.

Решение на Съда по делото [Hadzic v. Bosnia and Herzegovina \(nos.39446/06; 33849/08\)](#)

Съдебните власти са длъжни да вземат необходимите административни мерки, за да гарантират, че дела, свързани с

ограничаване на свободата, биват разглеждани в кратък срок. Всяко лице, лишено от свобода, може да има правен интерес от произнасянето на съд по законосъобразността на задържането си, дори и след като е било освободено, за да се избегне каквато и да било легална презумпция, че заповед за задържане, постановена от компетентен орган, е законосъобразна *per se*.

Решение на Съда по делото [S.T.S. v. The Netherlands \(no. 277/05\)](#)

Делото касае отказ на съдилищата да разгледат законността на задържането на малолетно лице, по причина, че към момента на разглеждане заповедта му за задържане е била вече изтекла. Решението съдържа изчерпателен списък на изведените в практиката на Съда стандарти по чл. 5, § 4 от Конвенцията.

4. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВ СЪДЕБЕН ПРОЦЕС

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът обявява за недопустими оплакванията на жалбоподателката, свързани с присъденото ѝ обезщетение, определената държавна такса и разноски по дело за материални вреди от действия на общината.

Решение на Съда по допустимост по делото [Ermenkova v. Bulgaria \(no. 75873/01\)](#)

Фактите: През периода 1996-2000 г. г-жа Ерменкова водила дело по тогавашния ЗОДОВ срещу общината заради издадено незаконно разрешение за строеж. Съдът уважил иска ѝ и ѝ присъдил обезщетение за имуществени вреди в размер на 860 000 деноминирани лева - пазарната оценка на незаконната постройка към датата на подаване на исковата молба, за разлика от претендираните от нея 14 000 000 неденоминирани лв., заедно със законната лихва. Жалбоподателката трябвало да заплати съответната държавна такса в размер 4 % от цената за отхвърлената част от иска в размер на 525,60 деноминирани лева. Г-жа Ерменкова обжалвала решението с мотиви, че съдът не е уважил действителния ѝ материален интерес и ѝ е присъдил прекомерни разноски по делото, но апелативният съд потвърдил първоинстанционното решение, а ВКС отхвърлил касационната жалба, тъй като намерил, че съдилищата са постановили решенията си в съгласие с установената съдебна практика.

Решението: Съдът разглежда жалбата в светлината на правото на справедлив процес (достъп до съд), гарантирано от разпоредбата на чл. 6 на Конвенцията. В този смисъл Съдът разграничава конкретния случай от този по делото *Станков срещу България* (отнасящо се до неадекватния начин на определяне на държавните такси по искове за нематериални вреди по ЗОДОВ), като отбелязва, че и в случаите на искове за претендирани материални вреди може да възникне проблем по Конвенцията във връзка с определянето на държавните такси, когато са налице съществени трудности на ищците да определят цената на иска си за материални щети. В случая обаче г-жа Ерменкова не е била в невъзможност или затруднение да определи цената на иска си, тя не твърди, че една разумна оценка на цената на иска не е можело да бъде предвидена и направена с услугата на адвокат, и е имала възможност да намали отговорността си за разноски, като определи по-ниска цена на иска си, като е можела да се води от установената в това отношение съдебна практика. Що се отнася до размера на присъденото ѝ обезщетение, Съдът отбелязва, че на нея е била присъдена и лихва, която е имала за цел да компенсира щетите вследствие изтеклото време, и като се има предвид съответния размер на лихвения процент към онзи период, не може да се приеме, че заплащането на съдебната такса е обезсмислило присъдената ѝ сума за материални щети. Затова Съдът обявява за недопустима жалбата като явно необоснована.

Българският съд е нарушил правото на справедлив процес, като е разгледал жалба на ответната страна,

без да обсъди възраженията на жалбоподателя, че тя е била подадена след изтичане на преклузивния срок.

Решение на Съда по делото [Idakiev v. Bulgaria \(no. 33681/05\)](#)

Г-н Идакиев се оплаква пред Съда за това, че ВАС е разгледал жалба на Общинската служба по земеделието и горите (ОСЗГ), за която се твърди, че е просрочена като подадена след изтичане на преклузивния срок, срещу решение на съда по повод план за земеразделяне и определяне местоположение на реституирани земеделски земи. Жалбата срещу решението в полза на г-н Идакиев била подадена от ОСЗГ след изтичане на срока за атакуване на решението, но в рамките на срока за обжалване на допълнителното решение по разноските. ЕСПЧ подчертава, че ВАС е разгледал жалбата, без да обсъди направените възражения на жалбоподателя за преклудирание на срока, при условие, че е бил длъжен и служебно да следи за спазване на сроковете, и е решил окончателно делото, без да обсъди аргументите на г-н Идакиев. Съдът намира следователно нарушение на правото на справедлив процес и присъжда на жалбоподателя по 2000 евро за причинените неимуществени и имуществени вреди, както и 2000 евро за разноски.

По оплакванията по чл. 1 от Протокол 1 на жалбоподателя, че е бил лишен от собствеността върху процесните имоти с решението на ВАС, както и че процесът на реституция се е забавил с години, предимно заради несигурността, породена от чести законодателни промени, довели и до противоречива съдебна практика, Съдът отбелязва, че фактът на нарушението на правото на справедлив процес е централен въпрос по делото, който е дал отражение и върху въпросите по правото на собственост и не намира за необходимо да разгледа отделно тези оплаквания.

Не е налице нарушаване на правото на справедлив процес при определянето на едно гражданско

право, ако претенцията на жалбоподателя не е разгледана от съда по същество и той не се е възползвал от възможността да обжалва съответното решение.

Решение на Съда по делото [Svetlozar Petrov v. Bulgaria \(no. 23236/04\)](#)

През 1992 г. г-н Петров сключил договор с индустриалното министерство за управление на държавно ЕООД. Договорът бил прекратен от министерството през 1995 г. въпреки приподписването му за три години малко по-рано и жалбоподателят завел дело за изплащане на дължимото му възнаграждение с ответници дружеството – възложител и министерството. В процеса искът срещу дружеството бил отхвърлен като недопустим, поради ненадлежна пасивна легитимация. След обжалване от страна на осъденото министерство, горноинстанционният съд постановил, че не то е ответник, понеже при подписване на договора министърът не е действал като ръководител на министерството, а като представител на собственика на капитала на дружеството, т.е. отговорността била на дружеството. ВКС потвърдил това решение, без да разгледа исканията на г-н Петров срещу дружеството, поради обвързаността му от исканията на касатора и съответно липсата на жалба в тази част. ЕСПЧ приема, че не е нарушено правото на справедлив процес, когато претенцията на жалбоподателя не е била разгледана от съда по същество и той не се е възползвал от възможността да обжалва съответното решение. Според ЕСПЧ жалбоподателят е разполагал с възможността да обжалва съответното решение, но не го е направил и не може да държи държавата отговорна за неразрешаване на въпроса по същество.

По отношение на продължителността на производството от над 8 години, за чието забавяне жалбоподателят не е допринесъл с поведението си, Съдът приема, че е налице нарушение на правото на справедлив процес по чл. 6 от Конвенцията в аспекта за разумния срок. За прекомерната продължителност на производството

България е осъдена да заплати на г-н Петров 1600 евро обезщетение.

Наказателно производство от 9 години и 7 месеца не отговаря на изискванията за разумен срок, поради което е налице нарушение на чл. 6, § 1 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Prescher v. Bulgaria \(no. 6767/04\)](#) – виж раздел 9

Съдът отхвърля като неоснователни оплакванията на жалбоподателя за нарушение на правото на справедлив процес, поради липса на мотиви на съдебното решение, с което му се отказва развод при липса на основания за неговото дълбоко и непоправимо разстройство. Съдът още напомня, че в съдържанието на правото на брак по чл. 12 от Конвенцията не се включва гарантирано право на развод.

Решение на Съда по делото [Ivanov and Petrova v. Bulgaria \(no. 15001/04\)](#)

Фактите: Първият жалбоподател се оженил за съпругата си през 1986 г., докато двамата били студенти. От брака си те имали две деца, но след като завършили висшето си образование, всеки от тях заживял в различен град и преустановили контактите помежду си. Междувременно през 1992 г. г-н Иванов срещнал втората жалбоподателка – г-жа Петрова, която през 2002 г. родила дете, припознато от жалбоподателя като негово. През същата година той подал молба за развод, като сред основанията за прекратяване на брака посочил отчуждението между него и съпругата му и физическата им раздяла за около 10 години и твърдял, че вина за това има съпругата му. Тя обаче отрекла вина за раздялата и заявила в съдебното заседание, че е възможно двамата да се помирят в интерес на децата. Съдът след преценка на фактите приложил чл. 99, ал. 4 от отменения СК и отхвърлил искането на жалбоподателя за развод, като посочил, че всъщност вината за влошаване на

отношенията между двойката е била негова, посочвайки няколко обстоятелства в тази посока, а наличието на извънбрачно дете не е достатъчно основание за прекратяване на законната връзка между ищеца и ответницата и за освобождаване от задълженията му, произтичащи от брака. След обжалване горноинстанционният съд с окончателно решение потвърдил решението за отхвърляне на брачните искиове на г-н Иванов.

Пред Съда той твърди нарушение на правото на справедлив процес при постановяване на решението, с което му е отказан развод и е прието, че не е налице дълбоко и непоправимо разстройство на брака, тъй като това противоречало на установената съдебна практика, че продължителната раздяла на съпрузите води до такова. Двамата жалбоподатели също се оплакват, че е накарнено правото им на встъпване в брак, гарантирано от чл. 12 на Конвенцията, тъй като липсата на развод е отрицателна предпоставка за сключване на нов брак.

Решението: Съдът напомня, че неговата задача не е да замести националния съд в установяването на фактите и прилагане на правото при решаване на спора, а да съблюдава дали той е мотивирал изводите, до които е достигнал в процеса на правораздаване. В този смисъл ЕСПЧ приема, че аргументите на българския съд са били достатъчно конкретни, за да оправдаят заключението за отхвърляне на исканията на жалбоподателя и разграничаване на случая от този в установената национална практика относно продължителната раздяла на съпрузите. Съдът в Страсбург намира, че вътрешните съдилища са обсъдили наведените пред тях основания и са мотивирали своите решения, като са разгледали характера на раздялата между съпрузите, интереса на децата от брака и възможността съпрузите да постигнат помирение помежду си и следователно не е налице нарушаване на правото на справедлив процес по чл. 6 от Конвенцията.

Във връзка с оплакванията на жалбоподателите за накарняване на тяхното

право да сключат брак чрез произволния отказ на съда за развод на първия жалбоподател, Съдът припомня практиката си по чл. 12 от Конвенцията, че разпоредбата не гарантира право на развод. По аргумент от по-силното основание Конвенцията не гарантира и че упражняването на такова право ще доведе до благоприятен изход на процедурата за развод за конкретния съпруг. В случая отказът за развод на съдилищата се е базирал на това, че те не са намерили брака за непреодолимо разстроен. Освен това невъзможността на жалбоподателите да сключат брак не произтича от всякаква липса на възможности за искане на развод, а от отказа на съда да уважи конкретното искане на жалбоподателя така, както то е формулирано от него.

Съдът отхвърля оплакването като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Специалният съд на Словакия по наказателни дела с компетентност по отношение на престъпления, извършени от висши длъжностни лица, и тежки престъпления няма основание да се счита, че не отговаря на изискванията за независимост

Решение на Съда по делото [Fruni v. Slovakia \(no. 8014/07\)](#)

Фактите: През 2003 г. в Словакия бил създаден със закон специален съд с наказателна компетентност по отношение на висши публични длъжности (*ratione personae* компетентност) и определени престъпления като корупция, организирана престъпност и други тежки престъпления (*ratione materiae* компетентност). Решенията на този съд се обжалвали пред специално отделение на Върховния съд. Жалбоподателят бил съден от специалния съд за финансови измами.

През 2009 г. Конституционният съд намерил, че законодателството, създаващо

специалния съд, е противоконституционно, като същевременно посочил, че неговото решение не може да е основание за възобновяване на вече приключили производства по закона. Конституционните съдии се позовали на сравнителноправен анализ относно специализираните юрисдикции в различни държави на Съвета на Европа. Те отбелязали, че специалният съд в Словакия има смесен характер между специализиран съд и съд с извънредна компетентност, като съществуването на втория вид няма основание в правната система на страната и е оправдано само при изключителни обстоятелства и за постигането на изключително сериозни цели, които не могат да бъдат постигнати по друг начин. Съдиите също посочили, че правилото за *ratione personae* компетентност е анахронизъм, а изискването към магистратите в този съд да получат разрешение от Националната агенция по сигурността (орган на изпълнителната власт) за работа със секретна информация, противоречи на принципите за разделение на властите и правната сигурност. Част от конституционните съдии подписали решението с особено мнение, като посочили, че най-важният тест за конституционност на специалния съд е дали той предлага достатъчно гаранции за справедлив процес пред независим съд, докато въпросът за социалната нужда от него, който мнозинството са изследвали, е преди всичко политически въпрос от компетентността на парламента и съдиите следва да са предпазливи, когато се намесват в такива въпроси. Те също така изразили несъгласие с извода на мнозинството, че съдът имал извънредни функции, както и с притесненията за намеса в работата на съда от страна на изпълнителната власт, като отбелязали, че такива притеснения по-скоро следва да се коригират, а не да са основание за премахването на съда въобще.

След решението на Конституционния съд бил приет нов закон, който създавал специализиран наказателен съд с компетентност по отношение на някои тежки престъпления като умишлено убийство, измами, корупция, организирана престъпност и тероризъм.

Жалбоподателят се оплаква, *inter alia*, че специалният съд не може да се счита за независим съд, тъй като е бил обявен за противоконституционен и е бил под влияние на изпълнителната власт.

Решението: ЕСПЧ подчертава, че жалбоподателят е бил съден от специалния съд и е обжалвал решението му пред специалното отделение на Върховния съд, които са съдилища, несъмнено създадени със закон, легитимно приет от парламента, със законно определени юрисдикция, компетенции и производство, разписано в наказателно-процесуалния кодекс. Що се отнася до конституционността на специалния съд, ЕСПЧ отбелязва, че основанията на Конституционния съд за обявяване на въпросния закон за противоконституционен са свързани с концепцията и институционалния статус на съда в конституционната и права система на Словакия, а не толкова с независимостта му като съдебен орган. Поради това и вече постановените преди решението на Конституционния съд решения на специалния съд не са били засегнати.

ЕСПЧ отбелязва, че в член 6 от Конвенцията няма изискване за някакви конкретни теоретични конституционни конструкции относно допустимото взаимодействие между властите. Въпросът е винаги доколко в конкретния случай са спазени изискванията на Конвенцията за независимост на един съд. Критериите за преценка в това отношение са начинът на назначаване на съдиите, техният мандат, гаранциите срещу външно влияние, дали се внушава доверие в тяхната независимост по отношение на обществото и на страните в процеса. Същевременно Конвенцията не забранява създаването на специализирани съдилища, когато те се основават на закона, като Съдът признава борбата с корупцията и организираната престъпност като цели, които могат да изискват мерки, процедури и институции от специален характер.

В основата на настоящото дело е не персоналната независимост на съдиите от специалния съд, които са съдили жалбоподателя, а независимостта на техния

статус въобще, и по-специално въпросът за изискването за разрешение от страна на Националната агенция по сигурността. В тази връзка Съдът отбелязва, че както съдиите от специалния съд, така и тези от специалното отделение на Върховния съд са съдии от кариерата с еднакъв статус както всеки друг съдия в страната и с неограничен мандат. Те наистина могат да бъдат освобождавани от поста си, ако спрат да изпълняват изискванията относно боравенето със секретна информация, но Съдът взима предвид не само съществуването на формална такава възможност, а и как тази възможност се реализира на практика. В тази връзка няма данни за един случай дори на освобождаване на съдия от специалния съд на това основание, а ако такъв случай стане факт, въпросният съдия има на разположение възможност да оспори освобождаването си пред специална парламентарна комисия, както и пред Върховния съд и Конституционния съд, а към тази процедура ще се приложат общи стандартни правила без някакви специфични ограничения. С оглед на всички тези обстоятелства Съдът отхвърля аргумента на жалбоподателя относно липсата на независимост на специалния съд и постановява, че не е налице нарушение на член 6 от Конвенцията.

Като се позовава на нормите на Конвенция 2004 на ООН относно юрисдикционния имунитет на държавите и тяхната собственост Съдът намира, че в нарушение на правото на достъп до съд френските съдилища са отказали да разгледат иск на съкратен от посолството на Кувейт в Париж счетоводител срещу бившия му работодател.

Решение на Голямото отделение по делото [Sabeh El Leil v. France \(no. 34869/05\)](#)

Фактите: От 1980 г. г-н Sabeh El Leil работел като счетоводител в Кувейтското посолство в Париж, а от 1985 г. изпълнявал длъжността главен счетоводител. През март

2000 г. договърът му бил прекратен поради реструктуриране на отделите в посолството. Жалбоподателят оспорил съкращаването си и първоинстанционният съд уважил иска му като му присъдил обезщетение за вреди. Недоволен от размера на обезщетението жалбоподателят обжалвал решението. Апелативният съд отменил решението и постановил, че искът на г-н Sabeh El Leil е недопустим, защото Кувейт притежава съдебен юрисдикционен имунитет и не може да бъде ответник по искове във Франция. Съдът приел, че постът на жалбоподателя е допускателна определена самостоятелност, което означава, че е работил в интерес на дипломатическата служба и е взимал участие в дейности на правителствената служба на държавата Кувейт. Жалбоподателят подал касационна жалба като твърдял, че му е бил отказан достъп до съд. Жалбата му не била допусната до касационно обжалване.

Решението: Като се позовава на досегашната си съдебна практика ЕСПЧ постановява, че чл.6, § 1 (достъп до съд) е приложим в настоящия случай, тъй като (1) длъжността на жалбоподателя не може да обоснове държавен интерес от изричното изключване на съдебния контрол спрямо трудовото му правоотношение и (2) искът за обезщетение за незаконно уволнение представлява спор относно гражданско право по смисъла на чл. 6, § 1.

По основателността на оплакването Съдът отбелязва, че Конвенцията 2004 на ООН относно съдебния юрисдикционен имунитет на държавите и тяхната собственост въвежда едно значително изключение от принципа на държавния имунитет като предвижда, че той е неприложим към трудови договори между държавите и персонала на дипломатическите им служби в чужбина, освен в изрично посочени ситуации. Случаят на г-н Sabeh El Leil, който не е бил консул или посланик на Кувейт, нито е кувейтски гражданин, не попада в изброените в Конвенцията на ООН изключения. По-конкретно той не е изпълнявал официална дейност от името на Кувейт, нито е доказано, че съществува

някакъв риск от намеса в интереси, свързани с държавната сигурност на Кувейт.

Съдът освен това отбелязва, че макар Франция да не е ратифицирала Конвенцията на ООН от 2004, тя я е подписала през 2007 г. и в момента тече процедура по ратифицирането ѝ. Съдът подчертава, че тази Конвенция е част от обичайното право и като такава е приложима дори към страни, които не са я ратифицирали.

От друга страна г-н Sabeh El Leil е бил нает и е работил като счетоводител до уволнението му по икономически причини през 2000 г. В посолството по отношение на него съществуват два документа – за повишаването му през 1985 г. и удостоверение от 2000 г. – и в нито един от тях не се споменава той да имал друга роля или функции, освен на счетоводител. Макар националните съдилища да са посочили, че той е имал и други отговорности, те не са уточнили защо са приели, че с действията си жалбоподателят е действал официално от името на държавата Кувейт.

На това основание Съдът е постановил, че френските съдилища немотивирано са отхвърлили иска на жалбоподателя и по този начин са накърнили самата същност на правото му на достъп до съд.

Конвенцията не отрича в извънредни случаи възможността за отмяна на влязло в сила решение по наказателно дело, но само когато отмяната е с цел коригиране на съществен пропуск на правораздаването. Не може обаче отмяната да се използва за просто преразглеждане на решено вече дело, само заради това, че разследването например е непълно или едностранчиво или когато има различия във вижданията относно фактите и правото. Трябва да е налице съществена грешка или пропуск в правораздаването, злоупотреба с власт, сериозно

нарушение на процедурата, очевидна грешка в прилагането на правото или друга сериозна причина.

Решение на Съда по делото [Giuran v. Romania \(no. 24360/04\)](#)

ЕСПЧ подчертава, че правомощието за отмяна на влязло в сила решение следва да се използва, като се държи сметка винаги за справедливия баланс между интересите на индивида и нуждата от осигуряване на ефективност и стабилност на правосъдната система. Съдът отбелязва, че в областта на наказателното право възможността за отмяна е въпрос, който се поставя и от Съвета на Европа при изпълнението на решенията на ЕСПЧ като средство за постигане на *restitutio in integrum* по дела, по които е намерено нарушение на Конвенцията (вж. Препоръка No. R (2000) 2 относно отмяната на решения на национално ниво следствие решения на ЕСПЧ).

В конкретния случай делото е било преразгледано, подсъдимият е бил оправдан и присъденото обезщетение на жалбоподателя е било отменено. Причина за отмяната са игнорирани важни доказателства, представени от подсъдимия по делото, и доказателствата, на които решаващият съд е основал осъждането, които са били взаимнопротиворечащи си относно датата, на която е извършена кражбата и относно въпроса дали подсъдимия наистина е извършил въпросната кражба. ЕСПЧ намира, че в случая друг начин за поправка на този съществен пропуск на правосъдието е нямало освен преразглеждане. В този случай властите са спазили справедливия баланс, решавайки да преразгледат делото и отменят присъдата и присъденото обезщетение.

Изказването на висш служител на пресконференция за лице, арестувано три дни по-рано, че е член на терористична организация, отговорна за няколко бомбени атентата, е в нарушение на презумпцията за невинност по чл. 6, § 2 от Конвенцията. Изказването е накарало обществеността да вярва във виновността на арестувания и са създали предпоставки за предрешаване на преценката по фактите от страна на съдията. Арестуваният е бил освободен два дни по-късно и не са били повдигнати обвинения срещу него след това.

Решение на Съда по делото [Lizaso Azconobieta v. Spain \(no. 28834/08\)](#)

Правото на справедлив процес и ефективен достъп до съд е нарушено, когато служебно назначен защитник откаже да изготви касационна жалба, без да има задължение по националното право да уведоми своевременно подзащитния му, който да може да потърси друг адвокат и поиска възстановяване на срока за представяне на жалба, в рамките на нормативно определен срок за това. Не е така, ако подзащитният все пак е бил своевременно уведомен и е имал възможност да поиска възстановяване на срока чрез частно нает адвокат.

Решение на Съда по делото [Subicka v. Poland \(No. 2\) \(nos. 34043/05 u 15792/06\)](#)

5. ПРАВО НА ЗАЧИТАНЕ НА ЛИЧНИЯ И СЕМЕЕН ЖИВОТ, НА ДОМА И КОРЕСПОНДЕНЦИЯТА

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

При изключителните обстоятелства по настоящото дело евентуалното депортиране на жалбоподателката в Доминиканската република би било в нарушение на правото ѝ на семеен живот заради силно негативния ефект, който би имало замиването ѝ върху двете ѝ малолетни деца, родени в Норвегия.

Решение на Съда по делото [Nunez v. Norway \(no.55597/09\)](#)

Фактите: Жалбоподателката пристигнала легално в Норвегия през 1996 г. и три месеца по-късно заради извършена кражба била депортирана със забрана да влиза в страната за период от две години. Въпреки това след 4 месеца жалбоподателката отново влязла в страната с фалшив паспорт и под чуждо име и след като сключила брак с норвежец получила статут на постоянно пребиваваща в страната и разрешение за работа. През 2001 г. жалбоподателката се разделила със съпруга си и заживяла с легално пребиваващ в страната доминиканец. През 2002 и 2003 г. се родили двете им деца. След раздяла с партньора си през 2005 г. жалбоподателката отглеждала сама децата си до 2007 г., когато упражняването на родителските права било предоставено на бащата като привременна мярка до постановяването на окончателно решение.

Междувременно през декември 2001 г. полицията установила, че жалбоподателката е в страната под чуждо име. Разрешението за пребиване в страната на жалбоподателката било отнето през април 2005 г. и ѝ била наложена забрана за

влизане в страната за срок от две години. Жалбоподателката обжалвала, но с окончателно решение на Върховния съд от април 2009 г. решението за експулсирането ѝ и забраната за влизане в страната били потвърдени.

Решението: ЕСПЧ отбелязва, че след влизането в Норвегия с фалшиви документи жалбоподателката е живяла и работила незаконно и следователно не е можела да очаква, че ще остане в страната. До 1996 г. жалбоподателката е живяла само в Доминиканската република, а бащата на децата ѝ също е доминиканец. Следователно връзките с родната ѝ страна са все така силни, по-сериозни от тези, създадени от нея в Норвегия по време на незаконния ѝ престой и при липсата на легитимно очакване да остане в страната.

От гледна точка на интереса на децата на г-жа Nunez Съдът отбелязва, че от раждането им до 2007 г. грижите за тях са били поети основно от жалбоподателката. Видно от съдебното решение децата не биха били експулсирани с жалбоподателката, а ще останат в страната, където са родени, заедно с баща си. В допълнение децата със сигурност са страдали от раздялата на родителите си и от преместването им от дома на майка им в дома на баща им. За тях би било трудно да разберат причините за поредната раздяла с майка им. Освен това, макар г-жа Nunez да е признала нарушението си още през 2001 г. властите са разпоредили експулсирането ѝ близо 4 години по-късно, а това не може да бъде наречено бърз и ефикасен имигрантски контрол.

С оглед на продължителната и силна връзка между децата и майка им, решението за предоставянето на родителските права на бащата, стресът, който децата са преживели и дългия срок, който е бил нужен на

властите да вземат решението за експулсирането на жалбоподателката Съдът намира – при конкретните и изключителни обстоятелства по настоящия случай – че експулсирането на г-жа Nunez и забраната за влизане в страната за срок от две години биха имали изключително негативен ефект върху децата ѝ. Следователно властите не са спазили справедливия баланс между обществения интерес за гарантиране на ефективен имигрантски контрол и нуждата г-жа Nunez да остане в Норвегия, за да продължи да контактува с децата си.

Властите не са действали своевременно, нито са положили никакви смислени усилия, за да позволят на жалбоподателя да се среща с малолетния си син, родителските права спрямо когото били упражнявани от майката. През годините те са толерирали незаконните действия на майката, макар да са били длъжни да ги предотвратяват. Непривеждането в изпълнение на правото на жалбоподателя на контакт със сина му представлява нарушение на правото на зачитане на семейния му живот (чл.8).

Решение на Съда по делото [Zoltán Németh v. Hungary \(no.29436/05\)](#)

Обратно по делото [Sbârnea v. Romania \(no. 2040/06\)](#) Съдът е намерил, че румънските власти са предприели всички необходими действия за осигуряването на контакта между баща и дъщеря и при трудните обстоятелства по случая (твърдия отказ на детето да се среща с баща си) са успели да запазят справедливия баланс между различните противоречащи си интереси и не са нарушили задължението си да защитят правото на жалбоподателя на семеен живот с дъщеря му.

Събирането и съхраняването на информацията относно пътуванията с влак или самолет на жалбоподателя представлява намеса в правото му на личен живот. Обхватът и начинът за

събиране и ползване на тази информация не е бил нито ясен, нито

предвидим, в нарушение на изискванията на чл. 8 на Конвенцията, тъй като основанийето и реда за създаването и поддържането на въпросната база данни е непубликувана заповед на министър.

Решение на Съда по делото [Shimovolos v. Russia \(No. 30194/09\)](#) – виж раздел 3

Липсата на ефективно правно средство за поставен под запрещение мъж да установи, че е баща на детето си, е в нарушение на правото на зачитане на личния и семейния живот (чл. 8 от Конвенцията).

Решение на Съда по делото [Krušković v. Croatia \(no. 46185/08\)](#)

Фактите: През февруари 2003 г. по препоръка на психиатър жалбоподателят бил поставен под запрещение. През август 2007 г. със съгласието на майката той припознал момиченце, родено месец по-рано. След като установили, че жалбоподателят е недееспособен, от общината завели дело за анулирането на вписването на г-н Krušković в акта за раждане на детето. През октомври 2007 г. националният съд разпоредил поправка на акта, тъй като лице, поставено под запрещение, няма право по закон да припознава дете. Делото, образувано от социалните служби за установяване на бащинството, е все така висящо.

Решението: ЕСПЧ констатира, че по националния закон жалбоподателят не е можел да установи, че е баща на детето, родено от фактическо съжителство, тъй като, бидейки недееспособен, той не е можел да направи валидна декларация за припознаване, нито да заведе иск за установяване на бащинство. Властите са можели да поискат съгласието на настойника му за направеното припознаване, но не са го направили. Социалните служби, от които г-н Krušković е бил изцяло зависим, също нищо не са

направили, за да му помогнат да припознае детето си.

Единствената възможност на г-н Krušković да установи бащинството си е била чрез установителен иск, който е можел да бъде предявен само от социалните служби и по който иск той би бил ответник, макар всъщност да е желал да бъде признат за баща. По закон за социалните служби не съществува нито задължение, нито срок за предявяването на такъв иск. Така през двете

години и половина между направеното от жалбоподателя припознаване и предявяването на установителния иск от социалните служби той се е намирал в правен вакуум. Съдът не може да приеме, че това положение е в интерес на бащата, за който е от огромно значение да установи биологичната истина за един важен аспект от личния си живот, или в интерес на детето. Следователно е имало нарушение на чл.8 от Конвенцията.

6. СВОБОДА НА ИЗРАЗЯВАНЕ, НА СЪВЕЩТА И РЕЛИГИЯТА, НА СЪБРАНИЯТА И НА СДРУЖАВАНЕ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

ЕСПЧ комуникира оплакване във връзка с намеса в свободата на изразяване на журналист, издал трилогия, описваща противоречивия живот на помашката общност в България.

Жалба, комуникирана на българското правителство, по делото [Stoyanov v. Bulgaria \(no. 19557/05\)](#)

Във връзка със съдържанието на книгите, около двадесет абзаца от които според прокуратурата представлявали описание на сексуални отношения на героите на произведенията му, срещу жалбоподателя било образувано наказателно производство с обвинения за създаване и разпространяване на порнографски материали, което по-късно било прекратено, поради липса на престъпление.

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ ДРУГИ ДЪРЖАВИ

Има разлика между приемливото преувеличаване или провокация в една публикация или дори прекомерните, в някаква степен, твърдения, и изопачаването на факти, известни на журналиста към момента на публикацията.

Решение на Съда по делото [Kania and Kittel v. Poland \(no. 35105/04\)](#)

Съдът е намерил, че няма нарушение на свободата на изразяване на двама журналисти, осъдени да заплатят обезщетение за вреди на публична личност

- началника на полските секретни служби, за който публикували статия с твърдение, че е получил като подарък скъпа кола от виден бизнесмен. Съдът е приел, че в случая заглавието на статията и отправените в нея въпроси към министъра не могат да минат за приемлива журналистическа техника, изразяваща се в сензационно заглавие или уведен параграф към статия, която предоставя обективна информация. Като се има предвид разликата между текста, публикуван на трета страница във вестника, и заглавието и въпросите на първа страница, Съдът намира, че жалбоподателите сериозно са изкривили установените от тях факти.

При преценката си дали е спазен справедливия баланс между интересите на засегнатите лица, Съдът е отчел мотивите на съдебните решения и минималния размер на обезщетението, което жалбоподателите са били осъдени да заплатят.

Автоматичното приложение на наказателна санкция към журналистка за това, че е публикувала факсимиле от два документа по наказателно дело, водено срещу висш публичен служител, като към делото се е прилагало общото правило за защита на информацията преди постановяването на първоинстанционното решение, ограничава прекомерно журналистическата свобода.

Решение на Съда по делото [Pinto Coelho v. Portugal \(no. 28439/08\)](#)

Съдът критикува автоматичното приложение на тази наказателна санкция

към журналистката, без съдилищата да са изследвали дали е спазен баланса между различните интереси – на журналистическата свобода и на правосъдието. Те не са изследвали например дали наистина от публикуването

на въпросната информация са се засегнали интересите на правосъдието и правото на обвиняемия на справедлив процес и прилагането на презумпцията за невинност.

7. ЗАБРАНА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЯ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът намира дискриминация, свързана с правото на образование по признак гражданство, поради задължението за чужденци без разрешение за постоянно пребиваване в страната да заплащат такси за средно образование, което по българската Конституция е бесплатно.

Решение на Съда по делото [Anatoliy Ponomaryov and Vitaliy Ponomaryov v. Bulgaria \(no. 5335/05\)](#)

Фактите: Жалбоподателите са руски граждани, дошли в България в детска възраст, тъй като майка им се омъжила за българин. До навършването на пълнолетие те имали разрешение за пребиваване в страната по силата на издаденото такова на майка им. В края на средното им образование в България братята получили нареждане за заплащане на такси като чуждестранни ученици от директора на училището, който се позовал на решение на образователния министър във връзка с допълнителните разпоредби на тогавашния Закон за народната просвета, според които средното образование било бесплатно за чужденците с разрешение за постоянно пребиваване или граждани на държава – членка на ЕС или ЕИП. Първият жалбоподател – Анатолий, обжалвал нареждането и с окончателно решение ВАС постановил, че задължението за заплащане на таксата е в сила, независимо от междувременното издаване на разрешение за постоянно пребиваване на Анатолий в България. По друг иск на Анатолий, с който той обжалвал въпросното решение на министъра, ВАС не намерил наличието на дискриминация по признак национално гражданство. Пред ЕСПЧ братя

Панамарьови твърдят нарушение на забраната за дискриминация по чл. 14 на Конвенцията във връзка с правото на образование, гарантирано от чл. 2 на Първия протокол към нея, защото за българските граждани и за чужденците с разрешение за постоянно пребиваване не съществува изискване за платено средно образование.

Решението: Поради несамостоятелния характер на защитата, която дава чл. 14 и за да разгледа оплакванията за наличие на дискриминация, Съдът първо проверява дали положението на жалбоподателите попада в обхвата на чл. 2 от Протокол 1 на Конвенцията, като отбелязва, че разпоредбата е приложима в случая. Двата са посещавали държавни средни училища, а във връзка с гражданството им и имиграционния им статус са били задължени да заплатят съответните такси, за да продължат обучението си и да получат дипломите си, за разлика от останалите ученици. Когато преценява дали е налице дискриминация, ЕСПЧ подчертава, че в областта на обществените услуги като образованието държавата разполага с дискреция и неговата роля не е да определи дали е позволено държавата да въвежда такси за средно образование, а дали веднъж възприела принципа за бесплатно образование, държавата е отказала тази привилегия на конкретна група лица, при което да е налице различно, дискриминационно отнасяне към тази група. Съдът обсъжда ролята на средното образование в съвременното общество, включително за интегрирането на малцинствата и индивидуалното развитие на всеки, като отчита ограничените ресурси в тази сфера. Съдът същевременно обсъжда и положението на жалбоподателите, които са пребивавали на законно основание в страната, не са целели да злоупотребяват с българската образователна система, били са интегрирани в средата си и са владеели

български език, т. е. не са изисквали специални образователни грижи, които да обуславят заплащане на такса за това. Съдът подчертава, че властите не са взели предвид всички тези фактори, когато са взели решение да наложат такси на жалбоподателите. Съдът намира, че българските власти неоправдано са

дискриминирали жалбоподателите за разлика от техните връстници – български граждани или постоянно пребиваващи чужденци, за което България е осъдена да заплати на двамата по 2000 евро за неимуществените вреди и общо 2000 евро за разноски.

8. ПРАВО НА СОБСТВЕНОСТ

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

ЕСПЧ комуникира оплакване срещу България на адвокат заради изключването му от адвокатската колегия поради дело за хулиганство срещу него и възпрепятстването му да упражнява професията си.

Жалба, комуникирана на българското правителство, по делото [Hinov v. Bulgaria \(no. 23603/05\)](#)

Жалбоподател е адвокат, изключен от адвокатската колегия, поради висящо дело за хулиганство срещу него и съответно възпрепятстван да упражнява професията си въз основа на разпоредба на Закона за адвокатурата, отменена по-късно като противоречаща на Конституцията. Оплакванията са свързани с нарушение на правото на собственост, гарантирано от чл. 1 на Протокол 1 на Конвенцията, както и на презумпцията за невиновност, защитена от чл. 6, на правилото non bis in idem по чл. 4 от Протокол 7 към Конвенцията, както за накърняване репутацията на г-н Хинов в нарушение на чл. 8.

ЕСПЧ комуникира оплакване на адвокат, назначен за служебен

защитник, който бил глобен затова, че е напуснал залата след като получил отказ да му бъде определено по-високо възнаграждение в или над минималния размер по тарифата.

Жалба, комуникирана на българското правителство, по делото [Stefanov v. Bulgaria \(no. 35399/05\)](#)

Адвокатът, който бил назначен за служебен защитник по дело, в съдебно заседание заявил, че ще представлява подсъдимия, ако му бъде определено възнаграждение в или над минималния размер, установен с тарифата за адвокатските хонорари. При отказа на съдията, г-н Стефанов напуснал залата, като за това си поведение бил глобен с 500 лв. Съдът задава въпроси на страните, за да разгледа оплакването за намеса в мирното ползване на притежанията по чл. 1 от Протокол 1 на Конвенцията и да установи дали е била незаконна практика на служебните защитници да бъдат присъждани хонорари под установения минимум. Съдът също задава въпрос във връзка с твърдяната от жалбоподателя липса на ефективно вътрешноправно средство за защита.

9. СВОБОДА НА ПРИДВИЖВАНЕ И ДРУГИ ПРАВА

• ДЕЛА НА ЕСПЧ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

Съдът намира нарушение на чл. 2 от Протокол 4 поради неоснователност на наложената мярка забрана за напускане на страната.

Решение на Съда по делото [Prescher v. Bulgaria \(no. 6767/04\)](#)

Фактите: През 1992 г. срещу жалбоподателката – българска гражданка, омъжена за германец, било образувано наказателно производство за документни престъпления, за което тя научила през 1995 г. от телефонен разговор с представител на прокуратурата. През 1998 г. г-жа Прешер била екстрадирана от Германия в България. На следващата година производството било прекратено на досъдебна фаза поради недоказано обвинение, но през 2001 г. било подновено и върнато от горестоящия прокурор за доразследване. Така през 2002 г. жалбоподателката била арестувана на летището в България и ѝ била наложена мярка забрана за напускане на страната. Жалбоподателката неколккратно искала разрешение от прокурора да пътува в Германия, защото съпругът ѝ бил болен, но властите отхвърляли молбите ѝ и ѝ дали позволение да напусне страната едва през 2006 г, като мярката била окончателно вдигната през следващата година, когато било прекратено производството поради изтичане на абсолютната давност.

Решението:

По отношение на наложената мярка за забрана за напускане на страната за период от около 5 години, ЕСПЧ отчита нарушение на правото на свободно придвижване на жалбоподателката, тъй като дори да е била оправдана в началото, мярката е загубила пропорционалността на преследваната с нея

цел с продължителността на времето, през което е била наложена, и прекомерно е ограничавала възможността на г-жа Прешер да пътува при съпруга си. ЕСПЧ присъжда за намерените нарушения 5000 евро обезщетение за причинените неимуществени вреди заедно с 1000 евро за разноски.

Във връзка с оплакването на г-жа Прешер за прекомерна продължителност на производството Съдът взема предвид само онези периоди, през които делото е било действително висящо, затова изключва времето между 1999 г. и 2001 г., когато делото е било прекратено от прокурора, а за начало на производството приема датата, на която жалбоподателката е научила за обвиненията срещу нея. Така общата продължителност на процеса възлиза на 9 години и 7 месеца. Съдът не намира делото за сложно от правна или фактическа страна и отбелязва, че повечето забавяния се дължат на българските власти, затова намира нарушение на чл. 6 от Конвенцията.

Отказът на българския съд да предостави на жалбоподателя необходимите документи във връзка с депозирана жалба в Страсбург представлява нарушение на индивидуалното право на жалба по чл. 34 от Конвенцията.

Решение на Съда по делото [Zdravko Petrov v. Bulgaria \(no. 20024/04\)](#)

Жалбоподателят – г-н Здравко Петров, понастоящем излежава присъда доживотен затвор в Белене. ЕСПЧ намира нарушение на правото на жалба по отношение на жалбоподателя, гарантирано от чл. 34 на Конвенцията. Когато г-н Петров депозирал жалбата си в Съда, той не успял да изпрати всички необходими документи, защото окръжният съд отказал да му ги осигури с

мотива, че той трябвало да докаже, че жалбата му е регистрирана в Страсбург и че документите са изрично изискани от Съда във връзка с процедурата по преценка на нейната допустимост. Документите са били изискани от Съда при комуникирането на жалбата, но и тогава жалбоподателят не е успял да изпрати копие на решението на апелативния съд, което Съдът си е набавил във връзка с друго висящо дело пред него. Заключение на Съда е, че българските власти неоправдано са се намесили в

правото на жалбоподателя да сезира ЕСПЧ и така са нарушили задължението си по чл. 34 на Конвенцията да не създават пречки за ефективното упражняване на правото.

Пред Съда г-н Петров твърди и нарушения по повечето наказателни аспекти на правото на справедлив процес по чл. 6, но ЕСПЧ не намира оплакванията на жалбоподателя за обосновани.



Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Гр. София 1000
Ул. „Гурко“ № 49, вх. А, ет. 3
Тел.: 02/980 39 67
Тел./Факс: 02/980 66 33

e-mail: hrlawyer@blhr.org

www.blhr.org

Редактор на броя Полина Русинова. За изготвянето допринесоха адв. София Разбойникова и Милена Ванкова. Е-mail за връзка: hrlawyer@blhr.org

© Всички права запазени

Настоящата публикация е осъществена с подкрепата на Институт „Отворено общество“ – София. Изложените в нея мнения и позиции принадлежат единствено на авторите на този материал. Те по никакъв начин не могат да се приемат за израз на мнения и позиции на Институт "Отворено общество" – София.

